

- Becher, T. & Huber, L. (1992). *Process and Structure in higher education*. London and New York: Routledge.
- Byram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Clapham, C. & Corson, D. (1998). *Encyclopedia of language and education*. Kluwer: Dordrecht.
- Hest, E. & Oud-de Glas, M. (1990). *A survey of techniques used in the diagnosis and analysis of foreign language needs in industry*. Brussels: Lingua.
- Kirk, G. (1995). *Moray house and Change in Higher education*. Edinburgh: Scottish Academic Press.
- Whitty, G. (2002). *Making sense of education policy: Studies in the sociology and politics of education*. London: Paul Chapman Publishing.
- Woodhead, Ch. (2002). *The standards of today. And how to raise them to the standards of tomorrow*. London: Adam Smith Institute.

УДК 811.111'367.32

**VERBALIZATION OF THE CONCEPT *DOUBT*
BY MEANS OF EPISTEMIC MODALITY
ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ *DOUBT*
ЗАСОБАМИ ЕПІСТЕМІЧНОЇ МОДАЛЬНОСТІ**

Людмила НІЖНІК

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

l.nizhnyk@chnu.edu.ua

ORCID ID 0000-0003-1411-0561

DOI: <https://doi.org/10.31861/gph2021.831-832.240-252>

The article considers verbalization of the DOUBT concept by means of epistemic modality, namely epistemically marked words and phrases. The relevance of the study is due to the tendency to study epistemic modality (Palmer F., Halliday M.), epistemic words (Biber D., Wierzbicka A.), phrases of harmonious / disharmonious type (Aijmer K., Høye L.) and intensifier words (Quirk R.). However, the verbalization of the DOUBT concept by these units has not yet been studied. The object of research is the ways of verbalization of the DOUBT concept by means of epistemic modality, and the subject of research is the meaning of epistemic words and phrases Adv + V / V + Adv, Modal V + Adv, Adv + Adj, Adj + N, where the main words are epistemically marked words, and adverbs and adjectives act as modifiers and intensifiers of meaning. Material of the research – dictionary definitions of epistemic words, word combinations of epistemic words with adverbs-intensifiers in the Oxford Collocations Dictionary, modern English fiction from the 90s of the XX century until now. The research methodology consists in using component analysis of epistemic words to determine words with the “uncertain” seme, lexical-semantic analysis to distinguish verbalizing words of the DOUBT concept, in analyzing the compatibility of epistemic words with intensifier words and pragmatic analysis of epistemic words and phrases.

The results of the study are the identification of the semantic features that are inherent in the words verbalizing the concept DOUBT and their grouping by semantic features. Studies of harmonic / disharmonious type phrases allow to refer to the phrases-verbalizers of the DOUBT concept those that contain units that express a weak force of modality (e.g. could possibly), and those whose meaning is modified by intensifier words in the direction of intensification of uncertainty (e.g. will possibly). In the phrases Adv + V / V + Adv, Adv + Adj, Adj + N the influence of the adverb of degree on the meaning of the phrase was traced. The compatibility of epistemic words to denote the DOUBT concept and epistemic words of confidence and probability with amplifiers, emphasizees and downtoners (Quirk R. terms) has been studied. It has been found that the use of epistemic words

of confidence and probability with downtoners mitigates the confidence of such a phrase and contributes to its attribution (e.g. *hardly believe*) to the traditional verbalizers of the DOUBT concept.

Key words: concept, doubt, epistemic words, intensifiers, modifiers, phrases, modality, harmonic / disharmonic type phrases.

У статті розглянуто вербалізацію концепту DOUBT засобами епістемічної модальності, а саме епістемічно маркованими словами та словосполученнями. Актуальність дослідження зумовлена тенденцією до активного вивчення епістемічної модальності (Палмер Ф., Халлідей М.), епістемічних слів (Байбер Д., Вежбицька А.), словосполучень гармонійного/ дисгармонійного типу (Аіджмер К., Хойє Л.) та слів-інтенсифікаторів (Квірк Р.). Однак, вербалізація концепту DOUBT цими одиницями ще не вивчалася. Об'єктом дослідження є способи вербалізації концепту DOUBT засобами епістемічної модальності, а предметом дослідження – значення епістемічних слів та словосполучень Adv+V/ V+Adv, Modal V+Adv, Adv+Adj, Adj+N, де головними словами є епістемічно марковані слова, а прислівники та прикметники виступають модифікаторами та інтенсифікаторами значення. Матеріал дослідження – словникові визначення епістемічних слів, словосполучення епістемічних слів з прислівниками-інтенсифікаторами у словнику Oxford Collocations Dictionary, сучасна англійська художня література від 90-х років ХХ ст. до цього часу. Методика дослідження полягає у використанні компонентного аналізу епістемічних слів для визначення слів з семою “uncertain”, лексико-семантичного аналізу для виокремлення слів-вербалізаторів концепту DOUBT, у аналізі сполучуваності епістемічних слів з словами-інтенсифікаторами та прагматичному аналізі епістемічних слів та словосполучень в тексті.

Результати дослідження полягають у виявленні семантичних ознак, які є притаманними для слів-вербалізаторів концепту DOUBT, та їх віднесення в групи за семантичними ознаками. Дослідження словосполучень гармонійного/ дисгармонійного типу дозволяють віднести до словосполучень-вербалізаторів концепту DOUBT ті, які мають у своєму складі одиниці, що виражають слабку силу модальності (напр. *could possibly*), та ті, значення яких модифікується словами-інтенсифікаторами в бік інтенсифікації невпевненості (напр. *will possibly*). У словосполученнях Adv+V/ V+Adv, Adv+Adj, Adj+N було простежено вплив прислівника міри та способу на значення фрази. Вивчено сполучуваність епістемічних слів на позначення концепту DOUBT та епістемічних слів впевненості та ймовірності з ампліферами, емпасайзерами та даунтонерами (терміни Quirk R.). Встановлено, що вживання епістемічних слів впевненості та ймовірності з даунтонерами мітують впевненість такої фрази і сприяють її віднесенню (напр. *hardly believe*) до традиційних вербалізаторів концепту DOUBT.

Ключові слова: концепт, сумнів, епістемічні слова, інтенсифікатори, модифікатори, словосполучення, модальність, словосполучення гармонійного/ дисгармонійного типу.

Вступ. Дослідження сумніву є актуальним, тому що він є істотною частиною множини щоденних інтенцій будь-якого носія мови та відображається в мові значною кількістю мовних засобів. Сумнів вивчався вітчизняними та зарубіжними науковцями: Гнатюк А. (2014) досліджувала вербальні та невербальні засоби вираження сумніву в дискурсі, Ярхо А. (2004) вивчала комунікативну стратегію невпевненості в сучасному англійському дискурсі, Юровицька Л. (2005) аналізувала лінгвокультурний концепт DOUBT, Борисенко Н. (2010) вивчала епістемічні засоби вираження гендерної специфіки невпевненості в мовленні героїв сучасної британської драми. Проте питання модифікації значення епістемічних слів не розглядалося у згаданих вище дослідженнях. А відтак, новизна дослідження в тому, що концепт DOUBT, а саме його поняттєвий рівень, розглядається тут з позицій

врахування його вербалізації епістемічними словами та словосполученнями епістемічних слів з інтенсифікаторами.

Стаття досліджує вербалізацію концепту DOUBT засобами епістемічної модальності. Такі вербалізатори належать до поняттєвої сторони концепту, його номінативного простору, що визначається як “сукупність номінативних засобів, які об’єктивують концепт, що має комплексний характер, беручи до уваги, що концепт вербалізується в мові різнорівневими засобами – лексичними та фразеологічними одиницями, структурними та позиційними схемами речень, текстами та сукупностями текстів” (Останчук, 2018, с. 85). Сумнів, корелюючи з поняттям невпевненості, має відношення до епістемічної модальності, що виражає певний вид і тип знання, повноту або неповноту знання та рівні знання в мові.

Слова, марковані епістемічною модальністю, розглядаються багатьма лінгвістами (Байбер Д., Вежбицька А., Палмер Р., Пуллум Г., Хаддлстон Р., Халлідей М.). Епістемічні слова мають силу модальності, що визначається, як “сила зобов’язання до фактичності чи актуалізації ситуації” (Huddleston, 2002, с. 175). Сила модальності та рівень ймовірності епістемічних слів робить можливою категоризацію епістемічних слів та їх розміщення на шкалі ймовірності. Шкала ймовірності використовується для опису сили віри щодо точності чи якості передбачення, судження чи вибору і описується через континуум, що простягається від цілковитої впевненості до повного сумніву, або неможливості. Слова ймовірності можна розмістити на шкалі від 0 до 1, де слова, що позначають віру наближені до значення 1, а слова, що позначають сумнів – до 0 (Тайген 1988, с. 34). Реноїдж С. та Віттеман К., аналізуючи усний медичний дискурс, пропонують шкалу ймовірності, що має такі відрізки, як “certain” (100%), “probable” (85%), “expected” (75%), “fifty-fifty” (50%), “uncertain” (25%), “improbable” (15%) та “impossible” (0%) (Renooij S., Witteman C., 1999, с. 191). Навпроти кожної відмітки шкали міститься цифровий відповідник (від 1 до 100). Слід зазначити, що таке розміщення слів впевненості/ невпевненості на шкалі ймовірності не є точним, а має нечіткі межі. Терміни на відрізок впевненості/ невпевненості мають властивості розмитості (fuzziness) та нечіткості (vagueness). Заде Л. стверджує, що невизначеність “відіграє значну роль в когніції людини, оскільки величезна кількість класів, які зустрічаються в природі, є невизначеними” (Zadeh, 1972, с. 4). Він розглядає мовні одиниці *very*, *moreorless*, *slightly* як оператори, що відображають різні значення членів певного класу, що складають розмите поняття.

Халлідей М. (Halliday, 2014, с. 620) запропонував класифікацію ступенів достовірності, яка корелює зі ступенями впевненості адресанта в достовірності висловленої інформації, та визначив їх лінгвістичні маркери: 1) високий ступінь (*certainly*, *I know*, *I am sure/certain*, *must*), 2) середній ступінь (*probably*, *likely*, *I think*), 3) низький ступінь (*possibly*, *perhaps*, *may*, *might*). Вестні П. (Westney, 1986, с. 315) пропонує розмістити епістемічні модальні слова на трьох рівнях – епістемічні модальні слова з сильним значенням (*I know*, *I’m sure/certain*, *it’s certain*, *must*, *will*, *should/would*), епістемічні модальні слова з проміжним значенням (*I think*, *probably*, *likely*, *presumably*), епістемічні модальні слова з слабким значенням (*possible that*, *perhaps*, *may*, *might*). На думку Моор К. (Moore,

1993, с. 155), слова, марковані епістемічною модальністю, мають сильні (певні) значення (*I know, I'm sure, It's certain*), слабкі (можливі) значення (*It's possible, perhaps, may, might*), проміжні (ймовірні) значення (*It's probably, likely, I think*).

Мета дослідження – виокремити епістемічно марковані слова для вербалізації концепту DOUBT та дослідити словосполучення Adv+V/ V+Adv, Modal V+Adv, Adv+Adj, Adj+N та їх модифікації для вербалізації концепту DOUBT.

Завдання дослідження полягають: у вивченні класифікацій епістемічних слів різними лінгвістами (Байбер Д., Вежбицька А., Палмер Ф. та ін.); виокремленні епістемічних слів на позначення концепту DOUBT за семантичним критерієм з класифікацій епістемічних слів та за компонентою значення “to be uncertain”; вивченні словосполучень гармонійного/ дисгармонійного типу Modal V+Adv та словосполучень Adv+V/ V+Adv, Adv+Adj, Adj+N та визначенні тих, котрі передають сумнів; визначенні впливу слів-інтенсифікаторів на значення фраз для вербалізації концепту DOUBT.

Матеріалом дослідження є тлумачний онлайн словник Oxford Dictionaries: English Dictionary, Thesaurus, Grammar help, що використовувався для виокремлення сем значення епістемічних слів; словник колокацій Oxford Collocations Dictionary for Students of English для виявлення сполучуваності епістемічних слів з прислівниками та прикметниками-інтенсифікаторами значення; твори сучасної англійської художньої літератури від 90-х років ХХ століття до цього часу.

Методи дослідження включають компонентний аналіз епістемічних слів; групування одиниць вербалізації концепту DOUBT на основі спільності семантичних ознак; аналіз сполучуваності епістемічних слів з прикметниками та прислівниками-інтенсифікаторами в словнику колокацій; прагматичний аналіз епістемічних фраз у тексті з метою вивчення того, як інтенсифікатор змінює рівень впевненості/ невпевненості вираженої мовцем у цьому словосполученні.

Результати та обговорення. Слова, які виражають невпевненість, аналізуються згідно п'яти семантичних вимірів: рівня ймовірності, валентності очікуваних подій (позитивної чи негативної), походження невпевненості (внутрішнього чи зовнішнього), навмисної нечіткості (рівня відсутності зобов'язань щодо сказаного), спрямованості невпевненості (*Teigen, 1988, с. 28-29*). Припускаємо, що концепт DOUBT охоплює в якості вербалізаторів терміни невпевненості з низьким рівнем ймовірності, силою модальності та ступенем достовірності, слабкими (можливими) значеннями. Концепт DOUBT стосується внутрішньої невпевненості, а не зовнішньої ймовірності, а його вербалізатори належать до нижньої частини шкали ймовірності і за семантикою більш наближені до незнання, цілковитої невпевненості, ніж до впевненості. Концепт DOUBT має негативне значення. Розглянемо досліджувані одиниці детальніше.

1. Епістемічні слова для вербалізації концепту DOUBT. Першою групою слів для вираження епістемічної модальності є епістемічні модальні дієслова, які допомагають передати визначеність, сумніви та здогадки мовця, оцінку ймовірності ситуації, вірогідності пропозиції, демонструють ставлення мовця до отриманої чи висловленої інформації (*Collins, 2009, с. 21*). Головною рисою епістемічного *must* є передача “впевненості мовця в правді того, про що він

говорить на основі логічного процесу дедукції з припущення, яке межує з впевненістю” (Coates, 1983, с. 41). *Have to* та *have got to* мають епістемічне значення вкрай рідко та є розмовними варіантами *must* (Collins, 2009, с. 63). Епістемічне *will* передає впевненість мовця у правді пропозиції і в деяких випадках є замінним з *must* (Collins, 2009, с. 127). Хаддлстон Р. і Пуллум Г. (2002, с. 186) стверджують, що “найчастіше *should* виражає деонтичну чи епістемічну модальність середньої сили і зазвичай є взаємозамінним з *ought to*”, тому *should* та *ought to* відносяться до середини шкали ймовірності. *Should* відрізняється від “сильного” *must* і “слабкого” *may*, хоча *should* ближче до групи сильних модальних дієслів, ніж до слабких (Huddleston, Pullum, 2002, с. 177). Гіпотетичне *would* вживається в реченнях умови і передає ймовірність. Епістемічне *may* вказує на “відсутність впевненості мовця у висловленій пропозиції” (Coates, 1983, с. 131). “*May* і *might* виражають подібний рівень ймовірності” і можуть бути взаємозамінними (Coates, 1983, с. 152). Колінс П. (Collins, 2009, с. 113) гадає, що “*could* і *might* можуть вільно чергуватися без видимої різниці в їх значеннях або рівня вираженої ймовірності”. Хаддлстон Р. та Пуллум Дж. (Huddleston R., Pullum G., 2002, с. 768) категоризують модальні дієслова в термінах сили зобов’язання мовця. Вони розрізняють сильні (*must, need, will, shall*), середні (*should, ought to*) та слабкі модальні дієслова (*can, may*). До вербалізаторів концепту DOUBT відносимо модальні дієслова з низькою силою модальності *may, might, can, could*: “*Because I think you may be able to shed light on a ... pattern of behavior of Amy’s*” (Flynn 2012, с. 281); “*Now – I think he might be dead*” (Hawkins, 2015, с. 172); “*I guess I could have a sip,*” said Jane. (Moriarty, 2014, с. 38); “*Can this call be traced?*” “*Possibly, I guess*” (Grisham, 1992, с. 55). У згаданих прикладах виражається слабка ймовірність того, що щось відбудеться.

Категорія епістемічних прислівників включає слова, що задовольняють наступні критерії: вони можуть використовуватись на початку або всередині речення, у своїй семантичній структурі мають компоненти “Я думаю” і “Я не кажу, що знаю”, вони є орієнтованими на мовця, а не на предмет, і висловлюють недовіру з боку мовця (Wierzbicka, 2006, с. 291). Модальні прислівники вважаються “найточнішим вираженням епістемічної модальності, в тому розумінні, що вони є точними засобами для позначення ступеня ймовірності стану справ” (Nuyts, 2001, с. 55). Адвербіальна категорія включає прислівники, класифіковані на “впевнені”, “ймовірні” та “можливі” рівні значення (Halliday & Matthiessen, 2014, с. 179–80). Хойє Л. (1997, с. 184) класифікує модальні прислівники на диз’юнкти змісту, що виражають переконання (*admittedly, certainly, definitely, indeed, surely, undoubtedly, clearly, evidently, obviously, of course, plainly*) та диз’юнкти змісту, що виражають сумнів (*arguably, apparently, conceivably, doubtless, likely, maybe, perhaps, possible, presumably, probably*). Хаддлстон Р. та Пуллум Дж. (2002, с. 768) категоризують прислівники відповідно до сили модальності на сильні прислівники (*assuredly, certainly, clearly, definitely, incontestably, indubitably, ineluctably, inescapably, manifestly, necessarily, obviously, patently, plainly, surely, truly, unarguably, unavoidably, undeniably, undoubtedly, unquestionably*), квазі-сильні (*apparently, doubtless, evidently, presumably,*

seemingly), середні (*arguably, likely, probably*) та слабкі (*conceivably, maybe, perhaps, possibly*). До вербалізаторів концепту DOUBT відносимо епістемічні прислівники з низькою силою модальності *conceivably, maybe, perhaps, possibly*: **Maybe** he wouldn't want to wait till the end of the school year, maybe it would have to be now (Meyer, 2006, с. 32); **Perhaps** she should have made him apologize that day, and apologized herself (Moriarty, 2014, с. 108); He said he **possibly** knew something about the assassinations of Justices Rosenberg and Jensen, and he wanted to tell me what he knew (Grisham, 1992, с. 233); It **might** conceivably be efficacious (Grisham, 1992, с. 235). Наведені приклади ілюструють ситуації, де герої сумніваються в правильності своїх дій чи виражають слабку ймовірність щодо певних фактів.

Байбер Д. (2006, с. 92) зазначає, що епістемічні дієслова, які стоять перед підрядними реченнями на *that* та *to*, поділяють на такі, що позначають впевненість (*conclude, demonstrate, determine, discover, find, know, learn, mean, notice, observe, prove, realize, recognize, remember, see, show, understand*), і ті, що позначають ймовірність (*assume, believe, doubt, gather, guess, hypothesize, imagine, predict, presuppose, presume, reckon, seem, speculate, suppose, suspect, think*). Семантичний аналіз дієслів ймовірності допомагає виокремити наступні семи значення – “not completely certain” (*believe, bet*), “believe” (*expect, hope, predict, trust*), “to assume”, “to think” (*assume, feel, find, guess, imagine, presuppose, presume, reckon, suppose, suspect, think, wonder*), “to have evidence” (*gather, hypothesize, take, understand*), “to be uncertain” (*doubt*). Ключовим перформативним епістемічним дієсловом для вербалізації концепту DOUBT в групі дієслів ймовірності є дієслово з семою “to be uncertain” – *to doubt: I doubt my sister will ever marry: If she's sad or upset or angry, she needs to be alone – she fears a man dismissing her womanly tears* (Flynn, 2012, с. 62).

Епістемічні прикметники вказують на ступінь достовірності пропозиції в підрядному реченні з *that*, або вони можуть відображати оцінку позиції, яку займає третя особа. Епістемічні прикметники діляться на такі, що позначають впевненість (*apparent, certain, clear, confident, convinced, correct, evident, false, impossible, inevitable, obvious, positive, right, sure, true, well-known*), і ті, що позначають ймовірність (*doubtful, likely, possible, probable, unlikely*) (Biber, 2006, с. 93). Деякі епістемічні прикметники впевненості з заперечним суфіксом *un-* передають невпевненість – *uncertain, unclear, unconvinced, unsure*. *Likely* та *probable* несуть “позитивне значення” (Вежбицька А., Тайген К.) та належать до прикметників середньої сили модальності (Huddleston, Pullum, 2002, с. 207). *Possible* належить до слів, що передають слабку модальність (Huddleston, Pullum, 2002, с. 208). Епістемічні прикметники *doubtful, uncertain, unclear, unconvinced, unsure* мають в своєму значенні сему “to be uncertain, not sure”, а *unlikely* – “to be impossible”, тому відносимо їх до прикметників слабкої сили модальності: *It is doubtful that she has transformed the role of a woman in her family* (Grisham, 1992, с. 40); *He was not certain (uncertain) [that] she knew her destination* (Grisham, 1992, с. 215); *I thought of jumping out in front of it, but I hesitated, inhibited, unsure that I was really being pursued, and then it was too late* (Meyer, 2006, с. 80); *It's unclear if he means me or Maureen, but then he looks at*

me and tightens his lips (Moriarty, 2014, c. 213). У наведених прикладах герої описують стани невпевненості, вагання та неясності.

Епістемічні іменники впевненості (*assertion, conclusion, conviction, discovery, doubt, fact, knowledge, observation, principle, realization, result, statement*) перед підрядними реченнями на *that* вказують на впевненість щодо пропозиції. Епістемічні іменники ймовірності (*assumption, belief, claim, contention, feeling, hypothesis, idea, implication, impression, notion, opinion, possibility, presumption, suggestion*) перед підрядними реченнями на *that* вказують на ймовірні події чи явища (*Biber, 2006, c. 94*). До іменників слабкої сили модальності відносимо *possibility* та *doubt*: *There was **doubt** in his mind it was the work of Mattiece and his associates (Grisham, 1992, c. 242)*; *Also, just to give you the whole picture, there is the **possibility** that Ziggy is actually my dead grandfather, reincarnated (Moriarty, 2014, c. 191)*. У наведених прикладах виражається низька ймовірність та сумнів.

Отже, до епістемічних слів, які вербалізують концепт DOUBT, відносимо слабкі модальні дієслова *can, could, may, might*, прислівники *conceivably, maybe, perhaps, possibly*, прикметники *doubtful, uncertain, unclear, unconvinced, unsure, unlikely*, іменники *possibility, doubt*.

2. Епістемічні словосполучення *Mod V+Adv* для вербалізації концепту DOUBT. Останнім часом ведеться активне дослідження словосполучень гармонійного/ дисгармонійного типу, що мають у своєму складі епістемічний прислівник та модальне дієслово (Айджмер К., Коатс Дж., Флах С., Халлідей М.). Модальні комбінації *Mod V+Adv* (модальне дієслово та прислівник) застосовуються для демонстрації вищого ступеня впевненості чи невпевненості, зобов'язань, суб'єктивності чи причетності мовця до висловлення. Визначальною рисою модальної гармонії є узгодження модальності модального допоміжного дієслова та прислівника (напр. *could possibly*). При цьому модальне слово та прислівник підсилюють одне одного, так що значення такого словосполучення є сумою його частин (*Flach, 2020, c. 5*). Модальні комбінації вважаються гармонійними (напр. *may perhaps*), якщо значення модального дієслова і модальної форми співпадають: значення модального дієслова узгоджується та переплітається із семантикою інших модальних елементів. Гармонійні ефекти також називають "синергізмом" чи "узгодженням" (*Flach, 2020, c. 4*). У модальних комбінаціях дисгармонійного типу модальна форма або підсилює значення модального дієслова (напр. *may certainly*), або пом'якшує чи модифікує його (напр. *will perhaps, I don't think there is any chance he will...*) (*Aijmer, 2002, c. 68*).

У словосполученні *Mod V + Adv* головним словом є модальне дієслово, а прислівник виступає його інтенсифікатором, що може або збільшувати впевненість такої фрази, або ж зменшувати її. Модальні прислівники вживаються для зміни, доповнення та перетворення значення допоміжних дієслів. Хойє Л. (1997, с. 240) пропонує однакову класифікацію для модальних дієслів та прислівників, що сполучаються з ними. Він поділяє модальні дієслова на: (1) дієслова, що виражають можливість: *might, may, could, can* (в риторичних запитаннях); (2) дієслова, що виражають ймовірність: *should, ought to, would, will*; (3) дієслова, що виражають впевненість: *must, can't*. Таким же чином він поділяє

модальні прислівники на (1) прислівники, що виражають можливість: *possibly, conceivably, perhaps, maybe*; (2) прислівники, що виражають ймовірність: *probably, quite likely, most likely, well* (з *might, may* та *could*); (3) прислівники, що виражають впевненість: *certainly, definitely, indeed, presumably, surely, for certain, of course, undoubtedly, necessarily*. Слова, що виражають можливість, корелюють із словами з слабкою силою модальності.

Інтенсифікатори в словосполученнях *could conceivably, could possibly, could maybe, could perhaps, might conceivably, might possibly, might perhaps, may conceivably, may possibly, may perhaps* доповнюють значення модального слова: напр. *You **could** never **possibly** care that much* (Moriarty, 2014, с. 384). У наведеному прикладі *possibly* та *could* виражають низький ступінь ймовірності.

Інтенсифікатори в словосполученнях *would possibly, will conceivably* модифікують значення модального дієслова і роблять його слабшим. Сполучаючись з модальними дієсловами, вони змінюють спрямованість впевненості головного слова на негативну: *Still, seeing him only adds to my sense of unease over why the Careers **would possibly** leave him as a guard, why they have allowed him to live at all* (Collins, 2008, с. 71).

Отже, DOUBT вербалізують ті модальні фрази гармонійного/дисгармонійного типу, які містять інтенсифікатор-епістемічний прислівник зі слабкою силою модальності.

3. Епістемічні словосполучення *Adv+V/ V+Adv, Adv+Adj та Adj+N* для вербалізації концепту DOUBT. У словосполученнях *Adv+V/ V+Adv, Adv+Adj та Adj+N* модифікатори значення основних слів є інтенсифікаторами. Згідно класифікації слів-інтенсифікаторів, запропонованої Квірком Р. (Quirk 1985), інтенсифікатори або підсилюють значення у порівнянні з нормою (“amplifiers” – ампліфаєри), або послаблюють його (“downtoners” – даунтоунери). Ці групи слів, у свою чергу, діляться на максимаєри (“maximizers”) – *completely, totally* та бустери (“boosters”), які у своєму значенні мають сему “very” – *very much, absurdly* та інші; апроксиматори (“approximators”) – *almost, nearly*, компромаєри (“compromizers”) – *more or less, pretty*, дімінішери (“diminishers”) – *partly, a bit* та мінімаєри (“minimizers”) – *hardly, barely*. На рівні з інтенсифікаторами функціонують емпфесайзери (“emphasizers”), що підкреслюють правдивість певного твердження (*actually, certainly* та інші).

Словосполучення *Adv+V* є дієслівною фразою, де *V* – епістемічне дієслово, яке є головним словом, а *Adv* – це залежний прислівник-інтенсифікатор. Фраза такого типу може вживатися для передачі інтенсивності впевненості/невпевненості.

У словнику Oxford Collocations Dictionary (OCD, 2008) було вивчено сполучуваність 26 епістемічних дієслів з прислівниками-інтенсифікаторами. Останні у словосполученнях даного типу є не епістемічними прислівниками, а прислівниками міри і ступеня. Епістемічне дієслово *to doubt*, що є вербалізатором концепту DOUBT, сполучається з емпфесайзером *seriously* та бустером *very much* – *to doubt seriously, to doubt very much*. Обидва інтенсифікатора посилюють значення основного слова. Модифікаторами значення головних слів фрази, які роблять її неупевненою, є мінімаєри *hardly*

(напр. *hardly know*), *scarcely* (напр. *scarcely imagine*), дімінішер *half* (напр. *half believe, half expect*), емфесайзер *not really* (напр. *not really think*). Так, в прикладі *I'd half expected him to call on Monday* (Meyer, 2007, с. 126) головний герой не впевнений коли чекати гостя, тому говорить про часткове очікування.

Словосполучення Adv+Adj, де Adv – прислівник-інтенсифікатор, а Adj – епістемічний прикметник, зустрічаються частіше, ніж словосполучення типу Adv+V/ V+Adv. У словнику Oxford Collocations Dictionary (OCD, 2008) було проаналізовано 21 епістемічний прикметник та їхні словосполучення з прислівниками-інтенсифікаторами. Епістемічні прикметники-вербалізатори концепту DOUBT вживаються в словосполученнях з бустерами *extremely, deeply* (напр. *extremely doubtful, deeply uncertain*), *very* (напр. *very doubtful, very uncertain*), апроксиматорами *rather, quite* (напр. *rather uncertain, quite uncertain*), мінімайзером *slightly* (напр. *slightly uncertain*), емфесайзером *terribly* (напр. *terribly unsure*), дімінішери *a bit, a little* (напр. *a bit doubtful*). Прикметники впевненості можуть змінювати своє значення на протилежне за рахунок апроксиматора *not quite* (напр. *not quite confident*), максимайзера *not entirely* (напр. *not entirely confident*), мінімайзера *mildly* (напр. *mildly positive*) та інших. Так, в прикладі “*They've studied the footage at length, and are not quite certain he exited a plane that arrived nonstop from Dulles last Wednesday, about ten hours after Jensen was found*” (Grisham, 1992, с. 28), словосполучення *not quite certain* вказує на невисокий ступінь впевненості.

У словосполученні Adj+N іменник є головним словом, а прикметник – його модифікатором. Розглядаємо іменникову фразу Adj+N, де Adj є прикметником-інтенсифікатором, а N – епістемічним іменником. Було розглянуто 17 епістемічних прикметників та їх словосполучення з прикметниками-інтенсифікаторами. У такій іменниковій фразі іменник N має широку сполучуваність з прикметниками. Однак, не всі прикметники, що зустрічаються в таких словосполученнях, є інтенсифікаторами, деякі просто описують певні аспекти іменника (напр. *encyclopedic knowledge, a sad fact*): “*But it's a sad fact that we don't have the funds to spare on your program, Mr. Randolph, no matter how admirable it may be*” (Bova, 2001, с. 94).

До ампліфаєрів, що вживаються з епістемічними іменниками, відносяться такі прикметники, як *strong, great, firm, good, severe, grave, serious, absolute, complete, total, utter, full, deep, intense, fervent, categorical, thorough, profound* та інші. До емфесайзерів, які вживаються з епістемічними іменниками, відносяться *bold, confident, fundamental, considerable, reasonable, observable, obvious, true, genuine, sound, rational, sensible, positive, convincing, accurate, constructive, honest, incontrovertible, inescapable, undeniable* та інші. До даунтоунерів, що вживаються з епістемічними іменниками, відносяться *mere, bare, limited, erroneous, false, mistaken, wrong, questionable, little, minimal, slender, slim, million-to-one, one-in-three, slight, vague, unlikely, faint, low, remote, poor* та інші. Так, *serious doubt* позначає значний ступінь невпевненості, *slight doubt* – незначний. У прикладі *Personally I do lean towards the idea Tony gets shot but there are enough incongruities in there to leave me in slight doubt* (Grisham, 1992, с. 25), *slight doubt* позначає низький ступінь невпевненості.

Більшість прикметників-інтенсифікаторів, що вживаються з епістемічними іменниками, мають відповідники серед прислівників-інтенсифікаторів, що вживаються з дієсловами чи прикметниками (напр. *high – highly, serious – seriously*), та все ж існують деякі прикметники без відповідників.

Отже, значення фраз Adv+V/ V+Adv, Adv+Adj та Adj+N може доповнюватись чи змінюватись за рахунок прикметників чи прислівників-інтенсифікаторів. Ампліфаєри та емфасайзери доповнюють значення прилеглого головного слова, підвищуючи інтенсивність міри вираження значення та наголошуючи його. Даунтоунери змінюють значення фрази, зменшуючи рівень впевненості/ невпевненості, які ця фраза передає. Так, мінімайзер *slightly* змінює значення прилеглого епістемічного дієслова *to doubt*, роблячи значення фрази *to doubt slightly* позитивно направленим і таким, що передає впевненість. Мінімайзер *hardly* змінює значення прилеглого епістемічного дієслова *to believe*, роблячи значення фрази *hardly believe* негативно направленим в сторону невпевненості та сумніву. Те ж спостерігаємо у фразах з дімінішерами – *a bit doubtful, half convinced*. Апроксиматори та компромайзери модифікують значення прилеглих епістемічних слів незначним чином. У фразах *almost certain* та *pretty certain* модифікатори значення *almost* та *pretty* наближують значення таких фраз до впевненого, тому фраза має позитивну спрямованість, як і головне слово. Апроксиматори та компромайзери з заперечною часткою *not* змінюють значення фрази на протилежне (напр. *not quite sure*).

Висновки. У дослідженні вивчалась вербалізація концепту DOUBT засобами епістемічної модальності. За результатами аналізу епістемічних слів та словосполучень, до епістемічних слів, які вербалізують концепт DOUBT, відносимо слабкі модальні дієслова *can, could, may, might*, прислівники *conceivably, maybe, perhaps, possibly*, прикметники *doubtful, uncertain, unclear, unconvinced, unsure, unlikely, іменники possibility, doubt*. Ці слова мають слабку силу модальності та семи “to be uncertain”, “to be unlikely” в своїх значеннях.

Фразами Mod V+Adv, що є вербалізаторами концепту DOUBT, є такі, в яких обидва компонента мають слабе значення (напр. *might possibly*), та такі, де інтенсифікатор має слабку силу модальності (напр. *will possibly*). Звідси, інтенсифікатори мають значний вплив на фрази Mod V+Adv, так як інтенсифікатор-епістемічний прислівник може змінити значення фрази з впевненого на невпевнене та навпаки.

Фразами-вербалізаторами концепту DOUBT є такі, в яких головне слово вербалізує концепт DOUBT, а інтенсифікаторами виступають ампліфаєри, емфасайзери, апроксиматори та компромайзери (напр. *serious doubt*). Також до таких фраз відносяться фрази, в яких головне слово не вербалізує концепт DOUBT, а інтенсифікаторами виступають мінімайзери та дімінішери (напр. *hardly believe*). Апроксиматори та компромайзери у заперечній формі у поєднанні з головним словом, що не вербалізує концепт DOUBT, теж відносяться до фраз-вербалізаторів концепту DOUBT (напр. *not quite sure*).

Перспектива дослідження полягає у вивченні образного та ціннісного рівнів концепту DOUBT.

Список літератури

- Aijmer K. Modality in Advanced Swedish Learners' Written Interlanguage. *Computer Learner Corpora, Second Language Acquisition and Foreign Language Teaching*. Philadelphia : John Benjamins, 2002. P. 55–76. DOI:<https://doi.org/10.1075/llt.6.07ajj>.
- Biber D. *University Language: A corpus-based study of spoken and written registers*. John Benjamins Publishing, 2006. 261 p.
- Bova B. The Precipice. *Analog Science Fiction & Fact*. Vol. 121, Iss. 6. 2001. 39 p.
- Coates J. *The Semantics of the Modal Auxiliaries*. London : Croom Helm, 1983. 272 p.
- Collins P. *Modals and Quasi-modals in English*. NY : Rodopy, 2009. 204 p.
- Collins S. *The Hunger Games*. New York: Scholastic Press, 2008. 123 p.
- Flach S. Beyond modal idioms and modal harmony: a corpus-based analysis of gradient idiomacity in mod+adv collocations. *English Language and Linguistics*. Cambridge University Press, 2020. P. 1–23.
- Flynn G. *Gone Girl*. London : Weidenfeld & Nicolson, 2012. 416 p.
- Grisham J. *Pelican Brief*. New York: Dell, 1992. 276 p.
- Halliday M., Matthiessen C. *An introduction to Functional Grammar*. 4th edition. London : Routledge, 2014. 700 p.
- Hawkins P. *The Girl on the Train*. London : Transworld Publishers, 2015. 416 p.
- Hoye L. *Adverbs and modality in English*. London : Longman, 1997. 322 p.
- Huddleston R., Pullum G. *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 1842 p.
- Meyer S. *New Moon*. New York Boston : Little, Brown and Company, 2006. 420 p.
- Moore C., Harris L. and Patriquin M. Lexical and prosodic cues in the comprehension of relative certainty. *Journal of Child Language*, 20(1). 1993. P. 153–167. DOI:<https://doi.org/10.1017/S030500090000917X>.
- Moriarty L. *Big Little Lies*. New York : G. P. Putnam's Sons, 2014. 512 p.
- Nuyts J. Epistemic modality, language, and conceptualization: A cognitive pragmatic perspective. Amsterdam - Philadelphia: Benjamins. 2001. 428 p.
- Oxford Collocations Dictionary for students of English. Oxford University Press. 2008. 897 p.
- Oxford Dictionaries: English Dictionary, Thesaurus, Grammar help. URL: <https://en.oxforddictionaries.com/>
- Quirk R. A. *Comprehensive Grammar of the English Language*. London : Longman, 1985. 1779 p.
- Renooij S., Witteman C. Talking probabilities: communicating probabilistic information with words and numbers. *International Journal of Approximate Reasoning* 22. 1999. P. 169–194 DOI:[https://doi.org/10.1016/S0888-613X\(99\)00027-4](https://doi.org/10.1016/S0888-613X(99)00027-4)
- Teigen K. The Language of Uncertainty. *Acta Psychologica*. Vol. 68. Issues 1–3. 1988. P. 27–38. DOI: [https://doi.org/10.1016/0001-6918\(88\)90043-1](https://doi.org/10.1016/0001-6918(88)90043-1)
- Westney P. How to be more or less certain in English: scalarity in epistemic modality. *International Review of Applied Linguistics*, 24 (4). 1986. P. 311–32. DOI:<https://doi.org/10.1515/iral.1986.24.1-4.311>
- Wierzbicka A. *English: Meaning and Culture*. Oxford University Press, 2006. 366 p.
- Zadeh L. Fuzzy-set – theoretic interpretation of linguistic hedges. *Journal of Cybernetics*. V. 2, #3. 1972. P. 4–34.
- Борисенко Н. Д. Засоби вираження епістемічної модальності у мовленні героїв сучасної британської драми: гендерний аспект. *Вісник Житомир. держ. ун-ту ім. Івана Франка*. № 17. 2004. С. 100–110.
- Гнатюк А. В. Вербальні та невербальні засоби на позначення сумніву в сучасному англomовному художньому дискурсі : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Луцьк, 2014. 238 с.
- Остапчук Я. В. Функціонування концепту “Розуміння” в українській мовній картині світу. *Молодий вчений*. №8 (60). 2018. С. 84–88.
- Юровицкая Л. Н. Английский лингвокультурный концепт “Сомнение” и способы его

языковой манифестации : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Самара, 2005. 171 с.

Ярхо А. В. Коммуникативная стратегия неуверенности в современном англоязычном диалогическом дискурсе : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Харьков, 2004.

References

Aijmer, K. (2002). Modality in Advanced Swedish Learners' Written Interlanguage. *Computer Learner Corpora. Second Language Acquisition and Foreign Language Teaching*. Philadelphia : John Benjamins, 55–76. DOI:<https://doi.org/10.1075/llt.6.07aij>.

Biber, D. (2006). *University Language: A corpus-based study of spoken and written registers*. John Benjamins Publishing.

Bova, B. (2001). The Precipice. *Analog Science Fiction & Fact*. Vol. 121, Iss. 6.

Coates, J. (1983). *The Semantics of the Modal Auxiliaries*. London: Croom Helm.

Collins, P. (2009). *Modals and Quasi-modals in English*. NY: Rodopy.

Collins, S. (2008). *The Hunger Games*. New York: Scholastic Press.

Flach, S. (2020). Beyond modal idioms and modal harmony: a corpus-based analysis of gradient idiomacity in mod+adv collocations. *English Language and Linguistics*. Cambridge Univ. Press, P. 1–23.

Flynn, G. (2012). *Gone Girl*. London: Weidenfeld & Nicolson.

Grisham, J. (1992). *Pelican Brief*. New York: Dell.

Halliday, M., Matthiessen, C. (2014). *An introduction to Functional Grammar*. 4th edition. London: Routledge.

Hawkins, P. (2015). *The Girl on the Train*. London: Transworld Publishers.

Hoye, L. (1997). *Adverbs and modality in English*. London: Longman.

Huddleston, R., Pullum, G. (2002). *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Meyer, S. (2006). *New Moon*. New York Boston: Little, Brown and Company.

Moore, C., Harris, L. and Patriquin, M. (1993). Lexical and prosodic cues in the comprehension of relative certainty. *Journal of Child Language*, 20(1), 153–167. DOI:<https://doi.org/10.1017/S030500090000917X>.

Moriarty, L. (2014). *Big Little Lies*. New York: G. P. Putnam's Sons.

Nuyts, J. (2001). *Epistemic modality, language, and conceptualization: A cognitive pragmatic perspective*. Amsterdam - Philadelphia: Benjamins.

Oxford Collocations Dictionary for students of English (2008). Oxford University Press.

Oxford Dictionaries: English Dictionary, Thesaurus, Grammar help. URL: <https://en.oxforddictionaries.com>.

Quirk, R. A. (1985). *Comprehensive Grammar of the English Language*. London: Longman.

Renooij, S., Witteman, C. (1999). Talking probabilities: communicating probabilistic information with words and numbers. *International Journal of Approximate Reasoning* 22, 169–194 DOI:[https://doi.org/10.1016/S0888-613X\(99\)00027-4](https://doi.org/10.1016/S0888-613X(99)00027-4).

Teigen, K. (1988). The Language of Uncertainty. *Acta Psychologica*. Vol. 68. Issues 1–3, 27–38. DOI:[https://doi.org/10.1016/0001-6918\(88\)90043-1](https://doi.org/10.1016/0001-6918(88)90043-1).

Westney, P. (1986). How to be more or less certain in English: scalarity in epistemic modality. *International Review of Applied Linguistics*, 24 (4), 311–32. DOI:<https://doi.org/10.1515/iral.1986.24.1-4.311>.

Wierzbicka, A. (2006). *English: Meaning and Culture*. Oxford University Press.

Zadeh, L. (1972). Fuzzy-set – theoretic interpretation of linguistic hedges. *Journal of Cybernetics*. V. 2, #3, 4–34.

Borysenko, N. D. (2004). Zasoby vyrazhennia epistemichnoyi modalnosti u movlenni heroiv suchasnoyi brytanskoyi dramy : hendernyi aspekt. *Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko state un-ty*. № 17, 100–110.

Hnatiuk, A. V. (2014). *Verbalni ta neverbalni zasoby na poznachennia sumnyvu v suchasnomu anhlovnomu khudozhniomu dyskursi*. Dis. ... cand. philol. nauk: 10.02.04. Lutsk.

Ostapchuk, J. V. (2018). Funktsionuvannia kontseptu “Rozuminnia” v ukrayinskiy movniy

kartyni svitu. *Molodyi vchenyi*. №8 (60), 84–88.

Yurovitskaya, L. N. (2005). *Angliyskyi lingvokulturnyi kontsept "Somnenie" i sposoby ego yazykovoï manifestatsiyi*. Dis. ... cand. philol. nauk: 10.02.04. Samara.

Yarkho, A. V. (2004). *Kommunikativnaya strategiya neuverennostu v sovremennom angloyazychnom dialogicheskom diskurse*. Dis. ... cand. philol. nauk: 10.02.04. Kharkiv.

УДК 811.112

**PECULIARITIES OF THE TRANSLATION
INTO GERMAN LINA KOSTENKO'S POETRY
ОСОБЛИВОСТІ НІМЕЦЬКОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ
ПОЕЗІЇ ЛІНИ КОСТЕНКО (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДУ
ЗБІРКИ «І ЗНОВУ ПРОЛОГ» АЛОЇЗА ВОЛЬДАНА)**

Ірина ОСОВСЬКА, Людмила КОНОПЕЛЬНЮК

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

i.osovska@chnu.edu.ua, ljudmyla19981225@gmail.com

ORCID ID0000-0002-8109-658X, ORCID ID0000-0002-0886-997X

DOI: <https://doi.org/10.31861/gph2021.831-832.252-259>

The article is devoted to the classification and analysis of the German-language translations of Lina Kostenko's poems based on the material of the lyrical collection "And again the prologue" translated by Alois Woldan. The article introduces the theoretical foundations of poetry translation as a separate type of literary translation, examines its genre-specific features, and analyses the features of the modern Ukrainian poetry and the author's style of Lina Kostenko, which jointly form the basis for further comparison of the original example and the translation. The paper shows the main difficulties that Alois Woldan faced interpreting the poems, describes the ways of overcoming them and offers a qualitative assessment of the translation.

The lexical and stylistic analysis showed the wide usage of the poetic instruments in his works of pictorial and expressive language as well as aphorisms. However, to preserve the idea and reproduce the ideological motives, Alois Woldan avoided literal translation and resorted to the descriptive translation of these linguistic means. When translating lexical tautologies, which are widely inherent in Lina Kostenko's poetics, the translator replaced lexical units, graphic signs, sentence structure and transferred repetitions from one line to another to preserve emotionality and expressiveness in lyric poems. When we look closely at the grammatical level of translation, there are replacements of grammatical constructions and parts of speech. We also recognize the addition of new parts of speech that are missing in the original poem. The reason for such transformations was the differences in the grammatical structures of the German and Ukrainian languages, and the translation strategies used to preserve the rhythmic and melodic pattern of the poems. A special place is given to the characteristics because of the national specificity of poetry and the translation of its semantic equivalent. That is, the reason why the translation is used primarily for intercultural communication, and the translator, in this case, is an intercultural mediator. But Alois Woldan managed to convey the thematic orientation of the poems and the Ukrainian colour.

Key words: poetic translation, modern Ukrainian poetry, equivalent, lexical and stylistic features, translation transformations.

Стаття присвячена аналізу німецькомовних перекладів поезій Ліни Костенко на матеріалі ліричної збірки «І знову пролог» у перекладі австрійського славіста та українця Алоїза Вольдана «Und wieder ein Prolog». Розглядаються теоретичні засади віршованого перекладу як окремого виду художнього перекладу та його жанрові специфічні риси, аналізуються особливості сучасної